

Vabatahtlikud abilised parlamendis

Andres Siplane (RiTo 4), Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfoosakonna nõunik

Vabatahtlike kaasamise küsimus on tõusetunud üles paljudes parlamentides, kuid pikaajaliselt ja edukalt töötavat mudelit pole õnnestunud luua ühelgi.

Paratamatult on nii, et iga Riigikogu liikme töös on ülesandeid ja piasasju, mida võiks tema eest teha keegi teine ja mille tegemiseks pole parlamendis palgatud töötajaid. Küsimust on võimalik lahendada mitmeti, üks võimalus on vabatahtlike kaasamine.

Kes on vabatahtlikud? Vabatahtlik tegevus on inimese vaba tahte alusel toimuv sihipärane ja teadlik töö teiste heaks väljaspool pere- ja sõpruskonda materiaalselt tasuta saamata (Ochman 1999, 8).

Vabatahtliku tegevuse valdkond võib olla väga spetsiifiline, mis eeldab, et inimesel on vastav ettevalmistus. Kuid loomulikult esineb igas organisatsioonis ka selliseid abivajadusi, mis ei nõua eriettevalmistust.

Vabatahtlikul tegevusel on minu hinnangul kaks kaalukselt. Esiteks, vabatahtliku juhendamisele kuluv aeg ja energia ei tohi üles kaaluda tema tegevusest võrsvat tulu. Teiseks, vabatahtlikule antavad ülesanded ei tohi kustumada tema indu, need peavad olema motiveerivad.

Vabatahtlikke ei tohiks segi ajada praktikantidega, ehkki paljud nende karakteristikud kattuvad (nii praktikandid kui ka vabatahtlikud on Eestis enamasti noored – tudengid jt). Aeg-ajalt kiputakse vabatahtlikeks nimetama inimesi, kes saavad oma töö eest rahalist tasu.

M. Helbe on oma magistritöös toonud vabatahtliku tegevuse teoreetiliseks taustaks humanistide loodud küpse inimese mõiste, mille peamised tunnused on võime pühenduda teistele ja vaimne täiuslikkus, mille tulemusena inimene andes ei kaota midagi, vaid saab hoopis ise rikkamaks (Helbe 2003, 35).

Sama autor eristab esimese ja teise kategooria vabatahtlikke. Esimese kategooria vabatahtlikud tegutsevad endale huvi pakkavas valdkonnas iseseisvalt, sageli on nad loonud endale ühingu, nad on vabatahtlikus tegevuses ise endale tööandjad.

Teise kategooria vabatahtlikud tegutsevad kellegi palvel või üleskutsel, nad käivad abistamas erinevaid organisatsioone ning nende huvid ei ole kitsalt piiritletud, kui abipaluja vähegi suudab vabatahtlikule ülesannet motiveerivalt esitleda, siis ta ka saab abi (Helbe 2003, 36–37).

Parlamendiliikmete vabatahtlikeks saavad olla pigem teise kategooria vabatahtlikud. Teise kategooria vabatahtlike juures on aga negatiivseks teguriks see, et kuna nende huvid ei ole kitsalt määratletud, siis nad ei pruugi kaua ühe organisatsiooni juures püsida.

Vabatahtlikud parlamentides

Vabatahtlike kaasamisel parlamenditöösse on keskne küsimus, kes vabatahtliku värbab ja teda tööks ette valmistab: kas parlamendi kantselei, parlamendiliige ise või tema partei? Samuti on oluline see, kus vabatahtlik töötab: kas parlamendihoones, valimispiirkonnas või mõnes kolmandas kohas (küberruumis, oma kodus vm)?

2002. aastal viidi Leedu parlamendi algatusel ECPRD (Euroopa Parlamendiuuringute ja – dokumentatsiooni Keskus) liikmete seas läbi küsitlus vabatahtlike kaasamisest parlamendi töösse (alates tegevust korraldavatest regulatsioonidest kuni sissepääsulubade väljastamiseni). Käesolevas artiklis on asjakohane ära tuua ülevaade teiste Euroopa riikide parlamentide praktikast vabatahtlike rakendamisel.

Tabel. Euroopa riikide praktika vabatahtlike rakendamisel

Vastused	Vastajad
Vabatahtlike kaasamist ei ole mingil kombel korraldatud ega reguleeritud	Albaania, Belgia, Küpros, Saksamaa, Island, Läti, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Ukraina
Ei ole regulatsiooni, kuid iga parlamendiliige võib endale appi kutsuda vabatahtlikke	Austria, Itaalia, Šveits
Regulatsiooni küll ei ole, aga rahvasaadikute initsiatiivil on vabatahtlikud olnud nende töösse kaasatud	Suurbritannia, Slovakkia, Ungari
On regulatsioon ja on vabatahtlikud	Horvaatia, Armeenia, Poola, Eesti
Ei ole regulatsiooni, aga vabatahtlikud on värvatud ja ettevalmistatud kolmanda organisatsiooni kaudu	Bosnia ja Hertsegoviina, Tšehhi, Makedoonia

ALLIKAS: ECPRD 2002.

Detailsemat väljatoomist väärivad järgmised vastused:

1. Armeenia: protseduurireeglitiku § 11 ütleb, et igal saadikul võib olla kaks vabatahtlikku, kelle tööks võib olla dokumentide ettevalmistamine, analüüside ja info ettevalmistamine, kodanike vastuvõtu korraldamine, ametnikutöö.
2. Poola: rahvasaadiku mandaadi teostamise seadus ütleb, et vabatahtlikud võivad toetada parlamendiliikme tegevust.
3. Bosnia ja Hertsegoviina: meil ei ole regulatsiooni ega vabatahtlikke, on aga üks valitsusväline organisatsioon, kes saadab inimesi appi ja maksab neile stipendiumi.

4. Makedoonia: meil on vabatahtlikud, kellele maksab palka üks Ameerika Ühendriikide valitsusväline organisatsioon.
5. Tšehhi: meie parlamendis on vabatahtlikud, keda valmistab ette Anglo–Ameerika Äriinstituut.

Eesti vastuse juurde oli vajalik märkida, et vabatahtlikud töötasid Riigikogus pilootprojekti raames ning praegu neid töösse kaasatud ei ole.

Üldistavalt võib öelda, et Euroopa riikide parlamentides on vabatahtlike rakendamine enamasti reguleerimata. Vabatahtlikud abilised eksisteerivad pigem mõistena ja mitte praktikana igapäevatoos. Kuid mõistest saadakse enam–vähem ühtemoodi aru, v.a vabatahtlikele palka maksavad Bosnia ja Hertsegoviina ning Makedoonia.

Takistused vabatahtlike teel

Vabatahtlikud on inimkapital, kelle kasutamine on lääneriikides laialt levinud. Sellises vormis tehtud tööpanus kasvab aasta–aastalt ka Eestis. Keegi ei vaidle vastu ka väitele, et parlamendiliikmed on väga hõivatud inimesed. Seega oleks tarvis kaks poolt omavahel kokku viia. Et seda palju pole juhtunud, tuleb otsida takistusi.

Üks takistus on võib–olla vabatahtliku juhendamisele kuluv aeg – parlamendiliige on väga hõivatud ega jõua suhelda vabatahtlikuga. Teine takistus võib olla vabatahtlike puudulik ettevalmistus – parlamenditöös antavad ülesanded eeldavad ettevalmistust (esimestel töönaädalatel on suuremates parlamentides tõenäoliselt raske isegi õiget ust leida, rääkimata asjaajamiskorrast, koostööpartneritest jms). Kolmas takistus on ehk see, et parlamendiliikmed erinevad oma tööstiililt ja vabatahtliku abilise kaasamine võib sobida üksnes mõne üksiku parlamendiliikme tööstiiliga.

Vabatahtlike kaasamise küsimus on tõusetunud paljudes parlamentides ja on aktuaalne ilmselt edaspidigi. Nagu eeltoodust nähtub, pole ühelgi parlamendil õnnestunud luua pikaajaliselt ja edukalt töötavat mudelit.

Kasutatud kirjandus

ECPRD (2002). Unpaid or Volunteer Assistants for MP–s – Status and Regulations. <http://www.ecprd.org/Private/detailreq.asp?id=83>.

Helbe, M. (2003). Vabatahtlike rakendamise võimalustest avaliku sektori sotsiaalvaldkonnas tegutsevate organisatsioonide lisaressursina. Magistritöö. Tallinna Pedagoogikaülikool.

Ochman, M. (1999). Work with Volunteers. Prague.